VET-READY

Stuðningur við kennara fyrir EININGU 4: VIÐBÚNAÐUR VIÐ HAMFÖRUM Í SKÓLUM OG ÖRUGGT NÁMSUMHVERFI

ÞJÁLFUNARLOTA 24: Færni til sjálfsbjargar þegar einstaklingur er einn í neyðarástandi í skólaumhverfi

Höfundur: EVA-93/ VETREADY Project Partnership

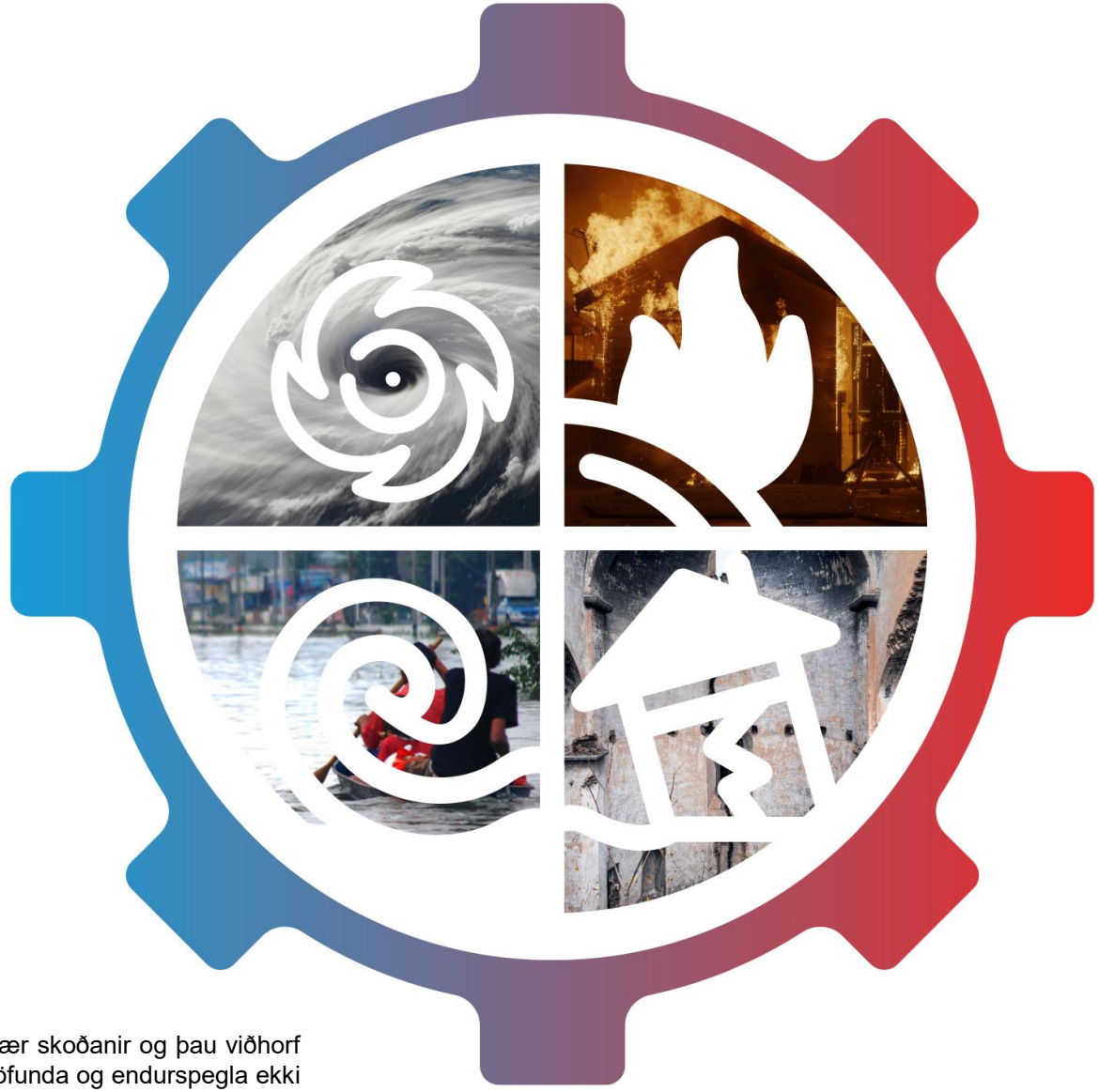

Verkefnisnúmer: 2024-1-ES01-KA220-VET-000257287

Co-funded by the European Union

Þetta verkefni er styrkt af Evrópusambandinu. Þær skoðanir og þau viðhorf sem koma hér fram eru þó eingöngu á ábyrgð höfunda og endurspegla ekki endilega sjónarmið Evrópusambandsins eða Servicio Español para la Internacionalización de la Educación (SEPIE). Hvorki Evrópusambandið né styrkveitendur bera ábyrgð á innihaldi verkefnisins.

Yfirlit yfir leiðsögn fyrir kennara

Þessi glærupakki fyrir kennara er ætlaður sem stuðningur við þjálfunarlotuna ***Færni til sjálfsbjargar þegar einstaklingur er einn í neyðarástandi í skólaumhverfi*** og veitir hann markvissar leiðbeiningar til að styðja við árangursríka framkvæmd þjálfunarlotunnar.

Markmiðið er að styðja kennara við að:

- Skilja **helstu markmið** þessarar þjálfunarlotu innan einingarinnar
- Beita **viðeigandi kennsluaðferðum og verkfærum** til að virkja nemendur í starfs- og verknámi, endurmenntun og innflytjendasamfélögum
- Stýra **verkefnum** af öryggi, hvetja nemendur til íhugunar og styðja við að þekkingin festist í sessi
- Aðlaga framkvæmd lotunnar að **ólíkum kennsluformum** (staðnám, fjarnám, blandað nám) og ólíkum þörfum nemenda

Athugið: Að ljúka þessari þjálfunarlotu og tilheyrandi fjölvalsprófi stuðlar að faglegri þróun kennara og getur leitt til viðurkenningu.

Námsefni þjálfunarlotunnar

1. Markmið þjálfunarlotunnar
2. Hæfniviðmið þjálfunarlotunnar
3. Inngangur: Hvað felst í sjálfstæðri lífsbjargarfærni í hamfarasviðsmynd í skóla?
4. Lykilhugtök og hugtakanotkun
5. Skilningur á mikilvægi
6. Hvers vegna þessi þjálfunarlota skiptir máli
7. Náttúruhamfarir í samhengi sjálfstæðrar lífsbjargarfærni í hamfarasviðsmynd í skóla
8. Jarðskjálftar
9. Flóð
10. Skógareldar
11. Tæknilegar og iðnaðarlegar hamfarir í samhengi sjálfstæðrar lífsbjargarfærni í hamfarasviðsmynd í skóla
12. Eldsvoði af völdum rafmagns- eða tækjabilana
13. Efnaóhöpp
14. Rafmagnsleysi
15. Líffræðilegar og heilsutengdar hamfarir í samhengi sjálfstæðrar lífsbjargarfærni í hamfarasviðsmynd í skóla
16. Salmonellusmit í mötuneyti skóla
17. Rótaveirusmit
18. Streptoderma (húðsýking) í skólum
19. Hvetjandi aðgerðir og fyrirmyndir
20. Meira til að skoða

VET-READY

Co-funded by the European Union

Tillögur að kennsluaðferðum og verkfærum

Kennsluaðferð 1: Hlutverkaleikur – „Skelfing á ganginum“

Þessi aðferð setur nemendur inn í raunhæfa hamfaraatburðarás í skóla þar sem skelfing breiðist hratt út. Hún hjálpar þeim að æfa einstaklingsbundna ákvarðanatöku þegar ringulreið er mikil, styrkir yfirvegun, aðstæðuvitund og getu til að bregðast sjálfstætt við þegar jafningjar kunna að bregðast óskynsamlega við.

Dæmi um framkvæmd:
Eftir að farið hefur verið yfir glærur um jarðskjálfta eða elda í skólum setur kennari upp hlutverkaleik: helmingur bekkjarins leikur nemendur sem eru í skelfingu og þjóta að útgöngum sem eru lokaðir eða stíflaðir, á meðan valdir nemendur þurfa að finna örugga leið án þess að fylgja mannfjöldanum. Æfingin sýnir hvernig skelfing eykur áhættu (troðningur, stíflaðar tröppur) og hvernig yfirveguð, skjót viðbrögð (að finna aðrar leiðir, fara í skjól, forðast þrengsli) geta bjargað lífi. Að lokum fer kennari yfir æfinguna með nemendum: hvaða aðferðir virkuðu, hvað ekki og hvernig aukin aðstæðuvitund breytir lífslíkum.

Co-funded by the European Union

Tillögur að kennsluaðferðum og verkfærum

Kennsluaðferð 2: Ákvarðanatökuæfing með atburðarásaspjöldum

Þessi aðferð hjálpar nemendum að æfa skjóta ákvarðanatöku þegar misvísandi merki koma fram í ringulreið í skóla. Hún er sérlega gagnleg því hamfarir geta valdið skelfingu, þar sem það getur verið hættulegra að fylgja mannfjöldanum en að bregðast sjálfstætt við. Með atburðarásaspjöldum meta nemendur valkosti, spá fyrir um áhættu og rökstyðja þær ákvarðanir sem stuðla best að öryggi og afkomu.

Dæmi um framkvæmd:
Eftir að farið hefur verið yfir glærur um elda og efnaleka í skólum dreifir kennari atburðarásaspjöldum með álitamálum, t.d.: *„Aðalútgangurinn er stíflaður af reyk en aðrir hlaupa þangað. Fylgir þú þeim eða leitarðu annarrar leiðar?“ eða „Þú finnur gassklykt á ganginum — ferðu upp, niður eða bíður á staðnum?“* Nemendur þurfa fljótt að velja viðbragð, útskýra rök sín og ræða síðan afleiðingarnar saman. Kennari dregur fram hvaða svör samræmast bestu viðmiðum um öruggar aðgerðir. Aðferðin þjálfar nemendur í að halda ró, treysta gagnrýnni hugsun og forðast að fylgja mannfjöldanum í blindni í raunverulegri neyð.

VET-READY

Co-funded by the European Union

Tillögur að kennsluaðferðum og verkfærum

Kennsluaðferð 3: Tilviksumræða – Tilly Smith og flóðbylgjuviðvörunin (2004)

Þessi aðferð nýtir raunverulegar frásagnir af einstaklingum sem lifðu af til að sýna hvernig þekking, aðgát og skjót ákvarðanataka getur bjargað lífum. Nemendur greina hvaða aðgerðir voru framkvæmdar, hvers vegna þær virkuðu og hvaða lærdóm má yfirfæra á heilsutengdar neyðaraðstæður eða hamfaraneyð á fjölmennum stöðum. Hún tengir tilfinningaleg áhrif við hagnýtar aðferðir og undirstrikar að jafnvel einn upplýstur einstaklingur getur verndað marga aðra.

Dæmi um beitingu:
Kennari kynnir sögu Tilly Smith, 11 ára **stúlku sem** þekkti merki flóðbylgju í Taílandi (2004) og sannfærði foreldra sína og gesti á hóteli um að rýma, sem bjargaði tugum mannslífa. Eftir að hafa horft á stutt myndband eða lesið fréttayfirlit ræða nemendur spurningar á borð við:

„Hvaða þekking hjálpaði Tilly að bregðast hraðar við en fullorðnir?“

„Hvernig getur grunnþekking á einkennum/merkjum (t.d. matareitrun, gasleki, sjór sem hörfar) gefið þér forskot í neyðartilvikum?“

„Ef þú værir á svipuðum fjölmennum stað, hvernig myndir þú sannfæra aðra um að fylgja þér í stað þess að láta skelfingu ráða?“

Þessi ígrundun eykur sjálfstraust, undirstrikar gildi menntunar og þess að þekkja snemmbær viðvörunarmerki og sýnir að aldur eða staða takmarkar ekki getu fólks til að bjarga lífi í krísu.

Ráð til að virkja nemendur

- Notaðu **viðvörunarmerki** sem kveikjur fyrir umræður (t.d. „Hvað ef þú finnur eggjalykt í kjallaranum?“ eða „Hvernig myndir þú bregðast við ef ljósið slökknar skyndilega á fjölmennum tónleikum?“). Þetta þjálfar nemendur í að greina merki, ekki bara bregðast við.

- Skapaðu **öruggt námsumhverfi með því** að undirbúa nemendur fyrir að viðkvæm málefni (köfnun, eitrun, fjöldaskelfing) kunni að koma til umræðu. Bjóðið stutt hlé ef þörf er á og forðist dæmandi orðalag („af hverju komust þau ekki út?“).

- Hvetjið til **gagnvirkrar hópígrundunar:** leyfðu nemendum í starfs- og verkámi að deila persónulegri reynslu (t.d. yfirlið í skóla, að vera í mannfjölda á viðburði), á meðan nemendur í endurmenntun geta miðlað skipulögðum öryggisvenjum. Nemendur af erlendum uppruna geta bætt inn menningarbundnum sjónarhornum á neyðartilvik.

- Nýtið jafnvægi milli **hagnýtra verkfæra** (rýmingarkorta, einkenna-/merkjagátlista, flæðirita fyrir ákvarðanatöku) og **tilfinningalegrar þátttöku** (hlutverkaleikur um að hjálpa einstaklingi sem hnígur niður, stuttar umræður um skelfingu vs. yfirvegun). Þessi tvíþætta nálgun heldur öllum hópum virkum og áhugasömum.

Aðlögunarleiðir

- **Staðnám:**
  Nemendur fara á milli æfingastöðva á stórum stöðum (t.d. íþróttaleikvöngum, verslunarmiðstöðvum). Verkefnin fela í sér að kortleggja öruggar útgönguleiðir, líkja eftir stífluðum leiðum og bregðast við skyndilegri læknisfræðilegri neyð. Kennarar útvega prentaðar grunnmyndir, flautur, vasaljós og leikmuni til að gera æfinguna raunhæfa og áhugaverða.
- **Fjarnám:**
  Nemendur horfa á stutt myndbönd um hamfarir tengdar mannfjölda (eld, rafmagnsleysi, matareitrun í mötuneytum). Í hópum greina þeir viðvörunarmerki, leggja til viðbrögð og bera þau saman við opinberar neyðarleiðbeiningar. Samvinna er studd með verkfærum eins og Zoom, Padlet og Google Docs til að kortleggja og skrá niður aðferðir.
- **Blandað nám:**
  Sameinar verklega kennslu í skólastofu og samvinnu á netinu. Hópar í staðnámi framkvæma stuttar rýmingaræfingar og verkefni um áhættugreiningu, á meðan fjarnemendur greina raunveruleg hamfaratilvik og deila öðrum mögulegum aðferðum. Saman bera nemendur saman niðurstöður og leggja til öruggari viðbrögð með sameiginlegum stafrænum vettvangi.

Helstu ESCO-færniþættir sem þessi þjálfunarlota tekur á

Markviss ESCO-færniflokkur: T3.2 – Að taka frumkvæði
Kjarnafærni sem þróuð er: Taka ábyrgð, taka ákvarðanir, sýna ákveðni

Taka ábyrgð

- Æft þegar nemendur eru fyrstir til að átta sig á hættu (t.d. „rotnandi eggjalykt“ af H_2S, reykur á gangi, skyndilegt rafmagnsleysi).
- Kennarar leggja áherslu á þetta með því að hvetja nemendur til að sýna frumkvæði: kveikja á viðvörun, láta aðra vita og leiða til öryggis án þess að bíða eftir fyrirmælum.

Taka skjótar ákvarðanir undir álagi

- Æft með *Staldraðu við og veltu fyrir þér* glærum (t.d. stíflaðar tröppur, reykur frá eldi, skelfing).
- Kennarar varpa ljósi á þessa færni með því að biðja nemendur að velja á milli tveggja áhættusamra leiða á örfáum sekúndum og síðan útskýra og rökstyðja valið.

Sýna ákveðni/þrautseigju

- Æft í aðstæðum með þrýstingi frá mannfjölda eða hermunum (t.d. þegar útgönguleiðir eru stíflaðar eða mannfjöldinn þrýstir á).
- Kennarar styrkja þetta með því að leiðbeina nemendum um að sýna verndarstöðu, hreyfa sig á ská út úr þrengslum og nota skýr merki, jafnvel undir álagi.

Leiðbeiningar vegna námsmats – Hvernig á að fylgjast með framförum nemenda

Undir lok þessarar þjálfunarlotu ljúka nemendur **10 spurninga fjölvalsprófi** sem er ætlað að meta skilning þeirra á þeim lykilhugtökum sem fjallað var um í lotunni.

Aðrar matsaðferðir:

1. Stutt atburðarásapróf um áhættu í mannfjölda: Nemendur fá stutta lýsingu á hættu (t.d. skyndileg veikindi á tónleikum, stíflaðar útgöngur í skelfingu). Innan 1–2 mínútna þurfa þeir að velja öruggasta viðbragðið og rökstyðja það. Þetta metur hraða ákvarðanatöku undir álagi.

2. Kortlagning hættumerkja: Nemendur greina mynd af íþróttaleikvangi, tónleikasal eða verslunarmiðstöð með földum hættum (t.d. stíflaðri útgönguleið, grímu sem liggur á gólfi, yfirgefnum poka). Í hópum merkja þeir allar áhættur og leggja til örugg viðbrögð. Þetta metur aðstæðuvitund.

VET-READY

Co-funded by the European Union

Viðbótarefni til stuðnings

1. Að stýra smitsjúkdómum í skólum

https://www.aap.org/en/patient-care/school-health/managing-infectious-diseases-in-schools

Hagnýtar leiðbeiningar um hvernig skólar geta undirbúið sig fyrir heilsutengda neyð, þar á meðal smitsjúkdómafaraldra.

2. UNICEF – Öruggir skólar í neyð
s://www.unicef.org/education/emergencies Se
Setur fram lykilaðferðir til að halda börnum öruggum í hamförum, með áherslu á aðgát, skyndihjálp og viðnámsþrótt.

3. CFPA-Europe — Brunavarnir í skólum (Leiðbeining nr. 39:2021
F)CFPA-E Brunavarnir í skólum PD
Þessar leiðbeiningar veita daglegt viðmið um brunavarnir í Evrópu, bæði í nýjum og eldri skólabyggingum, þar á meðal meginreglur um rýmingu, burðaröryggi og forvarnir.

Heimildir

- *Brunavarnir í skólum CFPA-E leiðbeiningar nr. 39:2021 F. (án dagsetningar). Kaupmannahöfn, september 2021. CFPA Europe. https://cfpa-e.eu/app/uploads/2022/05/CFPA_E_Guideline_No_39_2021_F1.pdf?utm_*
- *Innifalin menntun í VET. (*2025, 26. júní). CEDEFOP. https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/timeline-vet-policies-europe/search/40022
- *Að stýra smitsjúkdómum í skólum. (án dagsetningar). https://www.aap.org/en/patient-care/school-health/managing-infectious-diseases-in-schools*
- *Fjölmennir viðburðir og smitsjúkdómar: sjónarmið fyrir heilbrigðisyfirvöld í ESB/EES. (2024, 14.* júní). European Centre for Disease Prevention and Control. https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/mass-gatherings-and-infectious-diseases-considerations-2024
- *Kennslufræði í menntun: leiðarvísir að ramma og kennsluaðferðum fyrir 2025. (á*n dagsetningar). https://research.com/education/pedagogy-in-education
- *Færni og hæfni. (án d*agsetningar). European Skills, Competences, Qualifications and Occupations (ESCO). https://esco.ec.europa.eu/en/classification/skill_main

Co-funded by the European Union

SAMSTARFSAÐILAR

https://ied.eu/

https://denizli.afad.gov.tr/

https://neotalentway.com/

https://www.eva93.lv/

https://ngo-nfe4y.com.ua/en

https://vonhope.is/

Gangi ykkur vel með VET-READY!
Eining 4: VIÐBÚNAÐUR VIÐ HAMFÖRUM Í SKÓLUM OG ÖRUGGT NÁMSUMHVERFI
Þjálfunarlota 24: Færni til sjálfsbjargar þegar einstaklingur er einn í neyðarástandi í skólaumhverfi

FYLGDU OKKUR

https://vetready.eu/

VET-READY

Co-funded by
the European Union